

розголошувати обставини інтимного життя, проводити особистий обшук тільки особою тієї ж статі і в присутності осіб тієї ж статі тощо.

На нашу думку, при підготовці та проведенні обшуку слідчому було б доцільно залучати в якості спеціаліста кваліфікованого психолога для спостереження за поведінкою обшукуваної особи. Це б допомогло слідчому швидше досягнути цілі обшуку.

Список бібліографічних посилань

1. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2008. 240 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 28.02.2019).

3. Юридична психологія : підручник / за заг. ред. О.М. Бандурки ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Майдан, 2018. 684 с.

Отримано 27.02.2019

УДК 159.923:364.08

Людмила Володимирівна П'ЯНКІВСЬКА,

асистент кафедри педагогіки, психології,

медичного та фармацевтичного права

*Національної медичної академії післядипломної освіти
імені П. Л. Шупика (м. Київ)*

КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Розкрито теоретичні аспекти копінг-стратегій поведінки. Розглянуто особливості копінг-стратегій поведінки у поліцейських. Акцентовано увагу на необхідності їх врахування у процесі психологічного супроводження службової діяльності працівників правоохоронних органів

Копінг-стратегії поведінки – це усвідомлені і життєво необхідні моделі поведінки долаття труднощів. Несформованість копінг-стратегій поведінки спричиняє порушення соціальної взаємодії, деструктивні зміни особистості, детермінує проблеми адаптації та саморозвитку. Як феномен зниження життєстійкості людини він призводить до заміни конструктивних стратегій поведінки на неконструктивні. Це стосується також і поліцейського та має негативний вплив на його психологічне здоров'я й виконання ним службових завдань. Ця обставина робить актуальним наукові дослідження копінг-стратегій, з позицій психологічної науки. Розуміння копінг-стратегій та виявлення їх зв'язку з особистісними ресурсами необхідно враховувати у процесі психологічного супроводження службової діяльності працівника поліції.

Копінг (від англ. *coping* – справлятися) – це те, що робить людина, щоб перебороти життєві труднощі. Вперше ввів поняття «копінг» Л. Мюрфі та трактував його як прагнення людини вирішити певну проблему. Саме як долаючи поведінку розглядають копінг-стратегії К. Карвер, Р. Лазарус, А. Лібіна, С. Фолкман, С. Хобфолл.

Р. Лазарус і С. Фолькман під копінгом розуміють сукупність мінливих когнітивних поведінкових зусиль особистості, що спрямовані на подолання різноманітних труднощів, які можуть перевищувати ресурси людини [7]. О. Войцеховська і Г. Закалик вважають його індивідуальний спосіб взаємодії особистості з ситуацією відповідно до її власної логіки, значущості в житті людини та її психологічних можливостей [2, с. 96].

М. Перре і М. Райхертс у своїй класифікації копінг-стратегій поведінки пропонують впорядкувати їх, розглядаючи як дії і реакції на ситуацію (активний чи пасивні дії, уникання), репрезентацію (пошук або придушення інформації), оцінку (переоцінка та переосмислення мети і сенсу) [4].

Базуючись на комплексній моделі копінг-поведінки П. Тойс виділяє дві групи копінг-стратегій: поведінкові і когнітивні. До поведінкової він відносить поведінку, що орієнтована на ситуацію (прямі дії, пошук соціальної підтримки), фізіологічні зміни й емоційно-експресивне вираження. Серед когнітивних стратегій П. Тойс виділяє такі, що спрямовані на ситуацію (переосмислення, вироблення нового погляду, прийняття її, відволкання від неї), експресію (фантазування щодо способів вираження почуттів), емоційні зміни (переорієнтація існуючих почуттів).

С. Хобфолл поділяє копінг-стратегії поведінки особистості на соціально-орієнтовані та загальноповедінкові [1]. А. Лібіна розмежовує їх за характером організації відносно результату, модальністю, спрямованістю та ступенем інтенсивності [5, с. 176–178]. К. Віллс і Д. Шифман розрізняють антиципаторний і відбудовний копінг [6]. Дж. Родріге, С. Джексон, М. Пері пов'язують його з пошуком інформації [9], а Е. Хеім підкреслює значимість гнучкості особистості у подоланні труднощів. В. Шенпфлог пропонує біокібернетичну модель копінгу, що ґрунтується на перепрограмуванні або розвитку нових форм регуляції поведінки [6].

Слід зазначити, що копінг-стратегії особистості є змінними протягом життя. Позитивною вважається динаміка саме конструктивних моделей поведінки (за С. Хобфоллом). Це підтверджує М. Дідух, яка встановила, що засобом забезпечення ефективної професійної діяльності слідчого у психологічно напружених ситуаціях є конструктивна копінг-поведінка [3]. Основними копінг-стратегіями поведінки поліцейського є підтримання активної та просоціальної поведінки, що сприяє формуванню раціонального підходу та пошуку позитивних шляхів

подолання складних життєвих обставин у процесі взаємодії, переосмисленню власного ставлення до людей, розширенню порогу активності і власних можливостей, а також – збагаченню внутрішнього особистісного ресурсу. Ефективність обраної копінг-стратегії залежить не тільки від самої ситуації загалом, але й від індивідуально-типологічних властивостей особистості поліцейського і його потенційних ресурсів.

Копінг-стратегії поведінки є важливими не тільки для особистості поліцейського, але і для колективу, де він працює. Саме застосування конструктивних стратегій сприяє згуртуванню колективу, покращенню взаємин, взаємопідтримці та довірі. Водночас слід зауважити, що у майбутньому ці стратегії можуть призводити до маніпулятивних дій, зниженню стресостійкості і загалом негативно впливати на здоров'я поліцейських. Тому потрібно навчати працівників поліції підтримувати активний копінг, що орієнтований на вирішення проблемних ситуацій.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що конструктивні копінг-стратегії поведінки допомагають поліцейському підвищити задоволеність життям, розширити власну зону комфорту, розцінити стресову ситуацію як можливість набуття досвіду, нівелювати почуття безпорадності, а небезпеку сприймати як виклик й можливість самореалізації.

Список бібліографічних посилань

1. Водопьянова Н. Е. Психодиагностика стресса. СПб. : Питер, 2009. 336 с.
2. Войцеховська О., Закалик Г. Сучасні напрями досліджень копінг-стратегій особистості. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. № 2. С. 95–104.
3. Дідух М. М. Конструктивна копінг-поведінка слідчих національної поліції України у психологічно напружених ситуаціях : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06. Київ, 2016. 227 с.
4. Клиническая психология / под ред. М. Перре, У. Баумана. СПб. : Питер, 2002. 1312 с.
5. Либина А. В. Совладающий интеллект. М. : Эксмо, 2008. 398 с.
6. Нартова-Бочавер С. К. «Coping behavior» в системе понятий психологии личности. *Психологический журнал*. 1997. № 5. С. 20–30.
7. Folkman S., Lazarus R. S. Coping and emotion // Stress and Coping / eds: A. Monat, R. S. Lazarus. New York, 1991. P. 207–227.
8. Piankivska L. V. Relationship of the emotional burnout syndrome with coping strategies of behavior in future officers of the ministry of internal affairs // Proceedings of XVI International scientific conference «World science news». Morrisville : Lulu Press, 2018. P. 126–130.
9. Rodrigue J., Jackson S., Perri M. Medical coping models questionnaire: Factor structure for adult transplant candidates. *International Journal of Behavioral Medicine*. 2000. Vol. 7 (2). Pp. 89–11.

Отримано 27.02.2019

